



Poštovani čitaoci,

Dečji brakovi nisu samo društveni problem; oni predstavljaju ozbiljno kršenje ljudskih i dečjih prava.

Oni oduzimaju detinjstvo, prekidaju obrazovanje i značajno povećavaju rizik od nasilja, siromaštva i zdravstvenih problema, a posebno pogađaju devojčice.

Mi kao društvo imamo odgovornost i obavezu da se suočimo sa tom praksom i zaustavimo je, jer svako dete zaslužuje pravo na sigurno i bezbrižno odrastanje.

Ova tema ne sme biti pitanje tradicije ili kulture, jer se ovde radi o sistemskom nasilju nad decom. Deca nisu spremna za bračne i roditeljske obaveze niti bi njihov životni put smeo da bude uslovljen očekivanjima koja narušavaju njihova osnovna prava. Zato okončanje dečjih brakova nije samo mera socijalne politike, već i pitanje očuvanja ljudskog dostojanstva i temeljne brige o budućnosti našeg društva.

Kao ministarka u okviru čijih zaduženja stoji i pitanje rodne ravnopravnosti, posvećena sam unapređenju položaja svih žena, devojčica i dečaka i verujem da svaka osoba mora imati priliku da razvije svoje potencijale.

Nacionalna koalicija za okončanje dečjih brakova, u saradnji sa svim ključnim institucijama i lokalnim zajednicama, posvećena je stvaranju sigurnijeg okruženja za decu. Za uspeh tog procesa ključni značaj imaju zakonske promene, edukativne kampanje i multisektorska saradnja.

Nijedno dete ne sme biti žrtva ovakvog oblika nasilja i ne smemo dopustiti da se deca suočavaju s izborima koji prekidaju njihovo obrazovanje i ograničavaju njihovu budućnost. Rad na prevenciji i eliminaciji dečjih brakova je korak ka društvu u kojem svako dete uživa pravo na detinjstvo i slobodu izbora.

Pozivam sve građane, institucije i organizacije da se zajedno angažujemo i doprinesemo iskorenjivanju ove štetne prakse. Borba za prava dece je borba za budućnost svih nas. Samo ujedinjeni možemo stvoriti društvo u kojem je svaki brak stvar izbora, a ne prisile, društvo u kojem nijedno dete ne mora da odustane od svojih snova.

Učinimo zajedno prvi i najvažniji korak ka društvu u kome prava dece i ljudska prava predstavljaju osnovu za svaki naš korak i odluku.

Srdačno,

Tatjana Macura

Ministarka bez portfelja zadužena za rodnu ravnopravnost, sprečavanje nasilja nad ženama, ekonomsko i političko osnaživanje žena



Predstavljanje Vodiča za efikasnu podršku u slučaju dečjih brakova na lokalnom nivou sa primerima dobre prakse

Prihvatanje rane udaje kao romske tradicije predstavlja stereotip, jer na to pre svega utiču siromaštvo, nedostupnost obrazovanja i zdravstvene zaštite te život u patrijarhalnim porodicama.

Romska ženska mreža Srbije već dugo ukazuje na ovaj problem pokušava da uveri nadležne institucije da se problemu dečjih brakova mora pristupiti na multisektorski način.

Lokalna zajednica je mesto gde se prava dece krše i gde se ta prava štite. Jedinice lokalne samouprave imaju snažan potencijal da implementiraju nacionalne politike na način koji je prilagođen lokalnom kontekstu te da, u okviru svojih izvornih nadležnosti, razvijaju sopstvene, svom kontekstu prilagođene lokalne politike i rešenja.

Značaj multisektorske saradnje je ogroman zbog činjenice da su romska deca, posebno devojčice, u velikom riziku od dečjih brakova što zbog siromaštva i diskriminacije, što zbog neadekvatnog postupanja institucija u slučajevima kada se sklapaju dečji brakovi u romskoj populaciji.

Na konferenciji za medije održanoj 3. oktobra 2024. godine predstavljeni su rezultati projekta **Lokalna podrška za okončanje dečjih brakova u Srbiji**, koji je tokom 2024. godine sproveo Romski ženski centar Bibija uz podršku fondacije Ignite Philantropy. Tom prilikom je predstavljen **Vodič za efikasnu podršku u slučaju dečjih brakova na lokalnom nivou sa primerima dobre prakse** koji potiču iz pet lokalnih samouprava u Srbiji. Vodič se zasniva na iskustvima i naučenim lekcijama iz primene 40 individualnih planova podrške deci i porodicama radi preveniranja dečjih brakova u romskoj zajednici. Vodič treba da doprinese boljem povezivanju lokalnih romskih organizacija, institucija i lokalne samouprave u preveniranju dečjih brakova. Na konferenciji je potvrđen značaj i uspešnost multidisciplinarnog pristupa detetu i porodici i istaknuto je da se planskim pristupom, zasnovanim na participaciji različitih učesnika i uz korišćenje različitih lokalnih resursa, za kratko vreme mogu postići značajne pozitivne promene i efekti u prevenciji dečjih brakova.

Na konferenciji se prisutnima obratila Nina Mitić, pomoćnica ministra za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog, a predstav-

ljena su i iskustva sa terena kolega i kolegistica koji su deo lokalnih multisektorskih timova u Pirotu, Leskovcu, Šapcu, Kostolcu i Beogradu. U projektu pored Romskog ženskog centra Bibija učestvuju i organizacije iz Romske ženske mreže Srbije: NVO TERNIPE iz Pirota, NVO LERO iz Leskovca, Savez udruženja Roma zapadne Srbije iz Šapca i NVO Uspešne Romkinje iz Kostolca.

Predstavljanje Vodiča za efikasnu podršku u slučaju dečijih brakova na lokalnom nivou i primeri dobre prakse u 5 lokalnih samouprava u Srbiji



U nastavku donosimo tekst Isidore Nedić, studentkinje novinarstva na Fakultetu političkih nauka i glavne i odgovorne urednice magazina Student.

Prema zvaničnim podacima Republičkog zavoda za socijalnu zaštitu u Srbiji već dugo u proseku oko 200 dece godišnje postane žrtva dečijih brakova (a sudeći prema dostavljenim izveštajima o postupanju ustanova socijalne zaštite). Trećina romskih devojčica je već u braku, a trećina od tog broja je već trudna sa prvim detetom (prema Istraživanju višestrukih pokazatelja, 2019).

„Dečije brakove ne treba posmatrati kao deo romske tradicije, jer se tako ova štetna praksa opravdava i normalizuje”, ističe konsultantkinja UNICEF-a za zaštitu dece od nasilja i prevenciju dečijih brakova Marina Bogdanović.

Maloletnički brakovi su posledica dubokog siromaštva, rodne nejednakosti i društvene isključenosti, kao i posledica štetnih društvenih normi koje ženama i devojčicama pripisuju manju vrednost. Stručnjaci i aktivisti u ovoj oblasti ističu da je za sprečavanje dečijih brakova ključno obrazovanje.

„Obrazovanje skriva u sebi reč 'obraz' i to je ono što nosimo iz kuće. Mi zapravo treba da radimo na obrazovanju cele porodice, komšija, naših sunarodnika, prijatelja i da stalno podižemo svest o ovom postojanom problemu”, navodi aktivistkinja i članica Ženske romske mreže Maja Simić.

Ona dodaje da je sa jednom neformalnom grupom pokušala da preko stipendija pomogne devojčicama koje su bile žrtve ranih brakova ili im je pretilo da postanu žrtve ranih brakova.

„Ako devojčica ostane u školi u kojoj je učiteljsko-nastavni kadar dovoljno svestan ovog problema i boriće se protiv njega zajedno sa njom, sa centrom za socijalni rad i sa drugim nadležnim institucijama, mislim da će se desiti taj preobražaj i da će devojčice shvatiti koliko moć imaju u svojim 10 prstiju i koliko su zapravo svesne da obrazovanjem mogu da se bore protiv svih predrasuda, pa i protiv onih da treba se udaju mlade”, kaže Maja Simić.

S druge strane, koordinatorka za prava deteta iz NVO Praxis Nevena Marković ističe da je svest u porodicama o značaju obrazovanja vrlo mala i dodaje: „Oni koju vrednuju obrazovanje više vrednuju i život svog deteta, i obrnuto”.

Da bi se ovaj problem rešio, mora se stalno raditi na podizanju svesti o ovoj temi u celom društvu, a to se može postići uz pomoć institucija, medija, vladinih i nevladinih organizacija te same zajednice.

„Što se tiče institucija, postoje dva pravca reagovanja. Jedan je reakcija, a drugi prevencija. Nažalost, oba trenutno izostaju. Reakcije na dečije brakove koji se prijavljuju često su vrlo mlake i sporadične, a ponekad i zakasne, jer devojčice već budu trudne”, ističe Nevena Marković.

Marina Bogdanović smatra da dečiji brak nije fenomen kojim treba da se bavi samo jedan sistem, već su potrebni saradnja i komplementarni rad više različitih sektora, jer je i problem kompleksan i slojevit .

„Dovoljno je da jedna institucija ne uradi svoj deo posla pa da sistem zakaže i da dete bude ispušteno bez adekvatnog odgovora institucija”, objašnjava ona.

Sistemske odgovore i saradnja između centra za socijalni rad, škole, zdravstvenih ustanova, organizacija civilnog društva i zajednice spadaju u zajedničku odgovornost u prevenciji dečijih brakova.

„Mora se istovremeno preventivno raditi i u okviru pogođenih zajednica (sa devojčicama, dečacima i njihovim

porodicama) i na nivou lokalnih samouprava (sa nosiocima vlasti, stručnjacima koji rade u školama, socijalnoj zaštiti, pravosuđu, zdravstvenom sistemu i organizacijama civilnog društva). Sve ovo treba da ide ruku pod ruku sa nacionalnim naporima ka jačanju politika i regulatornih okvira koji usmeravaju i vode prevenciju, ali i odgovor, odnosno primenu sankcija kada je to neophodno”, objašnjava Marina Bogdanović.

Nacionalni savet romske nacionalne manjine u našoj zemlji je, kao predstavničko telo Roma, pre dve godine usvojio Deklaraciju o ukidanju dečijih brakova u kojoj se dečiji brak definiše kao oblik nasilja nad detetom i kršenje prava deteta i odbacuje stav da je ova štetna praksa deo romske tradicije.

„Nijednoj zajednici ne treba da bude tradicija takvo kršenje dečijih prava”, objašnjava Maja Simić.

Nacionalni propisi koji regulišu dečije brakove su Ustav, Porodični zakon, Zakon o socijalnoj zaštiti, Krivični zakonik i posebna Instrukcija o načinu rada centra za socijalni rad – organa starateljstva u zaštiti dece od dečijih brakova iz 2019. godine, koja je obavezala centre za socijalni rad da prikupljaju evidenciju o dečijim brakovima na lokalnom nivou.

„Mi imamo relativno dobar zakon i propisane mere, ali se one ne primenjuju do kraja, jer se dečiji brak se ne vidi kao oblik nasilja nad detetom i/ili kao krivično delo, iako je već sada tako definisan u nacionalnom strateškom okviru. Nažalost, problem dečijih brakova se dovodi u vezu sa brojnim stereotipima i predrasudama, npr. da je dečiji brak deo tradicije Roma i da se ne može iskoreniti”, ističe Marina Bogdanović.

Slično misli i Maja Simić, koja kaže da su državne institucije najviše doprinele da se o dečijim brakovima govori javno na mestima

gde se donose odluke i dodaje da je „pitanje samo koliko se te odluke sprovode u delo i koliko će ubuduće biti delotvorne”.

Zahvaljujući radu organizacija civilnog društva i državnih institucija koje su posvećene iskorenjivanju dečijih brakova, o ovoj pojavi se otvorenije priča i u pogođenim zajednicama. Značajnu ulogu u podizanju svesti o ovom problemu imale su Romska ženska mreža i njene aktivistkinje, koje su podigle vidljivost Romkinja u našem društvu, a posebno ukazale na problem dečijih, ranih i prinudnih brakova u romskoj populaciji.

„Dosta se uradilo na tome da se široj zajednici ukaže kako shvatanje rane udaje kod Roma kao dela romske tradicije predstavlja stereotip. Na sistematičniji način se evidentiraju slučajevi ranih, dečijih i prinudnih brakova i nadležne institucije počinju da sarađuju na rešavanju ovog problema, što šalje i te kako važnu poruku romskoj zajednici da je u pitanju neprihvatljiva praksa koja će biti sankcionisana”, navodi Marina Bogdanović.

Uloga medija je veoma značajna u domenu informisanja i ukazivanja na prirodu ovog fenomena. Mediji treba da edukuju i ohrabruju građane da reaguju kada saznaju da je neko dete stupilo u dečiji brak i da to prijave.

„Dečiji brak nikada nije izraz slobodne volje deteta, jer čak i kada postoji saglasnost, mi znamo da je dete donelo odluku pod pritiskom okruženja, društvenih normi, nedovoljne informisanosti o braku i usled nedostatka alternativnih opcija za lični razvoj i napredovanje i razvoj punih potencijala”, zaključuje Marina Bogdanović.

Slučajeve dečijih brakova građani mogu prijaviti policiji i najbližem centru za socijalni rad, koji je dužan da primeni Instrukciju o načinu rada centra za socijalni rad – organa starateljstva u zaštiti dece od dečijih brakova.



Ovaj informator je nastao u okviru projekta „Zaustavimo nasilje – Ostvarimo ravnopravnost”, koji zajednički sprovode agencije UN-a u Srbiji, UNDP, UNFPA, UNICEF i UN Women, u partnerstvu sa Vladom Republike Srbije, uz podršku Vlade Švedske.

Projektom se doprinosi stvaranju društva u kome su rodno zasnovana diskriminacija i nasilje neprihvatljivi, prava žena su zaštićena, a žene i muškarci ravnopravno učestvuju i doprinose svim sferama života.

Stavovi izneti u ovoj publikaciji/istraživanju/brošuri/priručniku predstavljaju stavove autora/ke i ne odražavaju nužno stavove Ujedinjenih nacija, navedenih agencija UN, Vlade Republike Srbije niti Vlade Švedske.